

۰۷/۱۲/۲۰۲۰

ناصر اوریا

ملک الشعرا پوهاند عبدالحق بیتاب کی بود؟

استاد عبدالحق بیتاب عارف، دانشمند، ادیب، شاعر، مترجم، معلم، استاد ادب دری و ملک الشعرا عصر خویش، فرزند مرحوم ملا عبدالاحد، در سال ۱۲۶۵ هجری در گذر قصاب کوچه شهر کابل چشم به جهان گشود. استاد بیتاب هشت ساله بود که سایه پدر از سرش کم شد و ماماهاش عهده دار تعلیم و تربیه وی شدند.

وی بعد از فراگرفتن علوم متداوله آن زمان؛ علوم دینی، فقه، تفسیر، لسان عربی، علم حدیث، علم منطق و ادبیات دری و عربی، در سال ۱۳۳۵ هجری مدت دو سال به حیث معلم مکتب ابتدایی آغاز به کار کرد. سپس در مکتب حبیبیه به صنوف عالییه که آن وقت به نام رشديه و اعدادیه یاد می شد تعلیم ادبیات لسان دری را شروع نمود.

بعداً در دارالمعلمین و مکتب نسوان به تدریس ادامه داد. پوهاند بیتاب به مدت بیشتر از یک دهه در پوهنخی ادبیات و علوم بشری پوهنتون کابل به حیث استاد زبان و ادبیات دری، به تدریس فنون ادبی، عروض، بدیع، عروض، قافیه، معانی، بیان، دستور زبان و اصول عرفان به آموزش و پرورش فرزندان میهن پرداخت و شاگردان زیادی تربیه و به جامعه تقدیم کرد.

هنگامی که "هنیت تفسیر و ترجمه" قران مجید از طرف صدارت عظمی تشکیل شد، استاد بیتاب نیز قرار فرمان صدارت شامل این هنیت بود، که از آغاز تا پایان که حدود ۵ سال را در بر گرفت، در تصحیح، ترجمه و چاپ ترجمه و تفسیر مشارکت و نظارت داشت.

اشعارش زیبا و پرمحتوی است و زبان شعری او مخصوصاً در غزل، ساده و روان و زبان گفتاری مردم کابل است. قالب محبوب وی غزل بود و از شعرا سبک هندی به حضرت ابوالمعانی بیدل علاقه و توجه خاص داشت. پوهاند عبدالحق بیتاب قسمت اعظم عمر پر بار خویش را وقف تعلیم و تربیه علمی و عرفانی اولاد وطن کرد. وی که پیرو طریقه نقشبندییه بود در حلقات علمی، ادبی و عرفانی کشور به لقب صوفی نیز شهرت یافت. استاد عبدالحق بیتاب در سال ۱۳۳۱ هجری لقب ملک الشعرا و درجه علمی پوهاند را بدست آورد. استاد بیتاب در سال ۱۳۴۴ شمسی بحیث سناتور انتصابی در پارلمان افغانستان توظیف شد. استاد زندگی ساده و بدور از تکلفات مادی داشت و این شیوه زندگی را می پسندید. به پاس خدمات استاد برای معارف افغانستان، مکتب ابتدایه ای به نام مکتب "استاد بیتاب" مسمی گردیده است.

بخش هایی از سوانح استاد بیتاب به قلم خودش از صفحه انترنتی "استاد عبدالحق بیتاب" در ذیل نقل شده است:

"بنده عبدالحق متخلص به بیتاب در نسب افغان و قوم صافی، در مذهب حنفی و در مشرب طریقه نقشبندییه مجردیه میباشم. در سال ۱۳۰۶ هجری قمری در گذر قصابان متصل جاده نادر شاهی از کتم عدم پا به عرصه وجود گذاشته ام. نه ساله بودم که قبله امجد ملا عبدالاحد خان عطار پدرود حیات گفته و تربیه ام به ماما هایم جناب فضیلت همراه ملا عبدالغفور آخندزاده و ملا عبدالله ملقب به مرشد که از عطاران اعلیحضرت ضیالمته والدین بود تعلق گرفت. از طفولیت تا کھولت عربی و فارسی را بیشتر از ایشان و برخی از بعض فضلی داخلی وطن کسب کرده ام.

صرف و نحو، فقه، قرائت و تا یک اندازه تفسیر و حدیث و علوم ادبیه را از عروض، قافیه، معانی، بدیع و بیان تحصیل نموده ام. حتی از علم زیچ فی الجملة معلوماتی دارم و تقاویم، کواکب سبعة و استخراج زیچه می توانم. متأسفانه در آن عهد مکتب رسمی و عصری نبوده که امروز دیپلومی بدست می داشتم.

ذوق فطری به سن بیست به شاعری سوقم داد. در شعر و ادب از حضور استاد بزرگوار ملک الشعرا مرحوم حضرت قاری عبدالله خان استفاده و استمداد نمودم."

"به تاریخ ۱۸ دلو ۱۳۳۰ هجری قرار فرمان ۴۵۱۴/۱۸۱۰ از حضور اعلیحضرت معظم همایونی به خطاب ملک الشعرائی ممتاز گردیده ام که سواد فرمان این است:

ع، ص صوفی عبدالحق خان بیتاب استاد فاکولته ادبیات!

از آنجا که مقام استادی شما در علم شعر و ادبیات و همچنین خدمات برجسته و متمادی تان در راه علم و عرفان کشور ثابت و مسلم است همانا به سپاس سوپه علمی و مراتب ادبی تان و نظریه و پیشنهاد مجلس استادان فاکولته ادبیات و موافقت مجلس

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

به صفحه قاموس بکیر افغانستان خوش آمدید

تیم بنیان گذار این قاموس آرزو دارد، داشته های این گنجینه که نمایانگر اصالت افغانستان باستان است شما را تا حد لازم مدد رساند

ریاست مطبوعات و تصویب مجلس عالی وزرا شما را به خطاب ملک الشعرائی افغانستان عز افتخار بخشیده و این منظور و اراده خود ما را به فرمان هذا به شما ابلاغ فرمودیم از خدای علیم برای شما در راه خدمت به معارف و مطبوعات و توفیقات بیشتر آرزو و این خطاب را به شما تبریک می گوئیم".
"در دوران مشغولیت های رسمی چندین مرتبه به اخذ مکافات نقدی، نشان درجه دوم معارف و مدال رشتین مفتخر شده ام".
"در میزان ۱۳۴۴ طی فرمانی به حیث سناتور انتصابی در مشرانو جرگه افغانستان عز تقرر حاصل کردم".
تالیفات و تراجم چاپی و غیر چاپی:

اول: تالیفات:

۱. علم معانی؛ چاپ دوم، پوهنځی ادبیات، پوهنتون کابل ۱۳۴۷. ۱۲۸ ص
 ۲. دیوان اشعار بیتاب، کابل ۱۳۳۰
 ۳. گفتار روان در علم بیان. چاپ دوم، کابل، پوهنځی ادبیات، پوهنتون کابل ۱۳۴۶. ۳۲ ص
 ۴. علم بدیع؛ چاپ دوم، کابل، پوهنځی ادبیات، پوهنتون کابل ۱۳۴۷
 ۵. تصوف برای صنف چهارم پوهنځی ادبیات، ۵۰ ص
 ۶. مفتاح الغموض فی علم قافیه و عروض، کابل، پوهنځی ادبیات، پوهنتون کابل ۱۳۴۷. ۵۶ ص
 ۷. دستور زبان فارسی؛ کابل، پوهنځی ادبیات، پوهنتون کابل
 ۸. دو رساله در صرف عربی برای صنف هفت و هشت لیسه ها
- دوم: تراجم:
۱. انشأ مقالات؛ از محمود عابدین، مصطفی السقا، و علی السبعاعی - کابل، جریده ثروت وزارت مالیه ۱۳۳۵ شمسی. ۸۰ ص
 ۲. رساله در علم رمل به نام مقدمه سرخاب
 ۳. مبادی علم منطق از طه حسین؛ کابل، جریده ثروت وزارت مالیه ۱۳۳۵ شمسی. ۵۶ ص
 ۴. علم منطق، از تالیفات خیرالدین مصری، کابل ۱۳۳۵
 ۵. ترجمه ابن عقیل شرح الفیه ابن مالک در نحو عربی (قلمی)
 ۶. الیسا غوجی، کابل ۱۳۳۵
 ۷. ترجمه شافیه فی صرف از ابن حاجب در علم صرف عربی (طبع هند)
 ۸. سریری؛ ترجمه سریری در مبادی نحو عربی، کابل، جریده ثروت وزارت مالیه ۱۳۳۵. ۶۸ ص
 ۹. ترجمه چهار رساله در منطق از تالیفات علمای مصری
 ۱۰. ترجمه کتاب قاضی عبدالجبار همدانی در علم صنعت
 ۱۱. ترجمه قسمت اول علم اجتماع نیکلای حداد که جایزه گرفته ام
- بر علاوه مقالات ادبی در روزنامه ها، جراید و مجلات کشور نیز به طبع داده ام.

د ارواښاد استاد بیتاب لنډ ژوندلیک

ارواښاد عبدالحق بیتاب په ۱۲۶۵ کال کی په کابل کی نړی ته سترگی پرانستی او د ۱۳۴۷ کال د حوت په شلمه نیټه له نړی سترگی پټی کړی.
اته کلن وه چی پلار یی له لاسه ورکړ او روزنه یی ماماگانو ته پاتی شوه.
وروسته له دی چی د خپل وخت متداوله علوم یی زده کړل، اول په لومړنی ښوونځی کی د ښوونکی به دنده وگمارل شو. وروسته په حبیبی لیسه او دارالمعلمین کی، او وروسته یی د کابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځی کی د دری ژبی ښوونه کوله. استاد بیتاب شاعر، ادیب، عارف، ژباړن، او د افغانستان ملک الشعرا وو.
زیات شمیر چاپی او غیر چاپی تالیفات او ژباړی لری چی پورته یاد شوی دی. په ۱۳۴۴ کال کی د افغانستان په پارلمان کی انتصابی سناتور هم وه.
ارواښاد استاد عبدالحق بیتاب په ۱۳۴۷ کال کی له نړی سترگی پټی او په کابل کی خاورو ته وسپارل شو .
د استاد بیتاب د خدمتونو په ویاړ کابل کی یو لومړنی ښوونځی د بیتاب صاحب په نامه نومول شوی دی .
اروا دی ښاده، نوم دی تلپاتی او لوړ جنت دی خای وی.

مرحوم پوهاند استاد عبدالحق بیتاب در ۲۰ حوت سال ۱۳۴۷ هجری به سن ۸۲ سالگی چشم از جهان بست و در کابل به خاک سپرده شد.
روحش شاد، یاد کارنامه هایش جاودان و بهشت برین مکانش باد.
ناصر اوریا * ۳۰ اگست ۲۰۲۰ - تکزاس

Fehler! Unbekannter Name für Dokument-Eigenschaft.

د پانو شمیره: له ۲ تر ۲

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزې ښې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ